

ПОПЕРЕДЖЕННЯ І ВИКОРІНЕННЯ НАСИЛЬСТВА ЩОДО ЖІНОК

УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Ліга жінок – виборців України «50/50»

**ПОПЕРЕДЖЕННЯ І ВИКОРІНЕННЯ
НАСИЛЬСТВА ЩОДО ЖІНОК**

УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Київ – 1999

Пропоноване видання знайомить читача з системою правових норм чинного законодавства, спрямованих на запобігання та викорінення насильства щодо жінки в Україні. Такі норми містяться у багатьох юридичних актах, частина яких подана в даній брошюрі. Знання їх дасть юридичний інструментарій для досягнення реальної рівноправності жінки і чоловіка в Україні, що є однією з умов демократії, складником якої є гендерна демократія.

Видання сприятиме просвіті, розвитку правової активності, спрямованої на конструктивні дії для подолання всіх форм дискримінації жінки і такого явища, як насильство щодо неї.

Розраховане на широке коло читачів.

Керівник проекту	Світлана Дробишева
Науковий консультант	Тамара Мельник
Упорядник	Лариса Виноградова

Видано у межах спільної програми Фонду Євразія та Консорціуму «Верховенство права» за рахунок коштів, наданих Агенцією США з Міжнародного Розвитку. Точка зору, відображена у цій публікації, може не співпадати з точкою зору Агенції США з Міжнародного Розвитку, Фонду Євразія або Консорціуму «Верховенство права».

ЗМІСТ	стор.
1. Вступ	4
2. Конституція України (Витяг)	11
3. Кримінальний кодекс України Особлива частина (Витяг)	23
4. Цивільний кодекс України (Витяг)	33
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення (Витяг)	34
6. Злочинні прояви стосовно жінок в Україні	36

ВСТУП

Творення і розвиток незалежної Української держави відбувається на межі другого і третього тисячоліть. Це період, коли цивілізовані зміни в суспільстві людство пов'язує з витісненням грубої сили, примусу, агресивного начала із соціального простору та зростанням свободи і справедливості, пануванням Розуму та побудованої на ньому Культури. Ці процеси пов'язані з активним входженням жінки як розвиненої особистості в усі сфери новотворення цивілізованого суспільства. Така є загальнолюдська властивість сучасного соціального розвитку.

Визначення гуманістичних тенденцій розвитку людства не означає, що реальне життя позбавлене драматизму. Він існує. Об'єктом його найчастіше стає жінка, яка більше відчуває на собі трагічні наслідки насильства. Застосування до неї сили, тиску, приниження, а інколи й її експлуатація та байдужість до цих явищ з боку держави й громадськості - все це ознаки сучасного життя, які існують паралельно з утвердженням Демократії, Рівності, Миру і Свободи. Визнання існування таких соціальних проблем, їх осмислення є важливою умовою прогресу у ставленні до жінки, забезпечення в країні гендерної рівності, спрямування соціального розвитку в напрямі становлення гендерної демократії. Та лише одного означення проблеми - замало. Потрібні активні дії щодо творення нового у ставленні до жінки, у міжстатевих стосунках, у зміні соціальних ролей обох статей.

У процесі формування міжстатєвого партнерства, набуття цивілізованих паритетних відносин і вироблення механізмів гендерної демократії українське суспільство долає труднощі існуючої реальності. Порівняно з іншими країнами їх чимало. Адже як незалежна держава Україна утворилася недавно, на початку 90-х років ХХ століття, і її становлення - процес тривалий. У формуванні нової системи права Україна робить лише перші кроки. Процес творення законів молодій незалежній державі відбувається на власному ґрунті, з урахуванням норм міжнародного права, досвіду розвинутих країн світу.

На стадії формування - державні механізми та правове забезпечення їх взаємозв'язку і координація діяльності з системою громадських механізмів у формуванні гендерних відносин, запобіганні та викоріненні насильства. Уся суспільна і державна система організацій орієнтуються на утвердження

проголошених Четвертою Всесвітньою конференцією жінок у Пекіні ідей Рівності, Свободи, Розвитку і Миру, які спрямовані проти усіх форм насильства, на утвердження сучасних цивілізованих норм організації людської життєдіяльності, мирної світорозбудови.

Складником системи права, що формується в Україні й набуває свого становлення, є гендерне право. Формально, як окрема галузь, воно ще не визначилось, та вже складається певна група правових норм, спрямованих на утвердження гендерної рівності, гендерної рівноваги, на ліквідацію міжстатевої асиметрії. Серед цих норм важливе місце посідають такі, що спрямовані на відвернення насильства щодо жінки. Вони все більш вкорінюються в усіх галузях права. Найбільшого вдосконалення сьогодні потребують правові норми щодо механізму правозастосування та правоохорони норм права, спрямованих на захист жінки від насильства. Варто підкреслити, що незважаючи на великі складнощі у розв'язанні проблем правотворення в Україні, спрямованого на подолання, відвернення та викорінення насильства щодо жінки, розпочатий державно-правовий процес щодо цього є кроком до прогресу людського розвитку, до утвердження гендерної рівності. Представлене нижче законодавство є свідченням цього.

Вирішення питання про відвернення насильства щодо жінки потребує чіткого розуміння багатовимірності запобігання та відвернення усіх форм такого насильства. Поміж цих вимірів такі:

Теоретичний вимір:

- концептуальне осмислення проблеми насильства у суспільстві, зокрема насильства щодо жінок;
- окреслення напрямів, видів та форм насильства щодо жінки в Україні та правових норм боротьби з ним;
- обґрунтування об'єктивної та правничої реальності щодо правових та інших можливостей запобігання та відвернення насильства щодо жінки;
- окреслення місця, міри, обсягу спадкоємності та визначення правових можливостей новотворення правових засад запобігання, профілактики та відвернення насильства щодо жінки в українському суспільстві.

Суспільний вимір:

- створення в українському суспільстві громадської думки про ганебність насильства стосовно жінки;

- розвиток суспільних структур з питань правозахисту, в тому числі прав жінки (громадські адвокати та ін.);
- розгортання різноманітних громадських форм боротьби з повійством, яке підриває моральність суспільства, породжує цинізм, пасивне ставлення до насильства над жінкою;
- вироблення механізмів суспільного впливу на державно-правові структури з питань активізації боротьби з насильством щодо жінки та правових форм врегулювання такої боротьби.

Правовий вимір:

- розвиток та утвердження гендерного права, що містять норми про правові форми боротьби з насильством щодо жінки;
- оновлення права як інституту, спрямованого на утвердження міжстатевої рівності, забезпечення можливостей щодо цього;
- зосередження особливої уваги на творенні процесуальних норм протистояння насильству щодо жінки у суспільстві;
- долання правового нігілізму у сфері розв'язання проблеми насильства щодо жінки.

Державний вимір:

- вироблення державно-правової стратегії запобігання насильству в країні, складовою частиною якої є відвернення насильства щодо жінок;
- створення державних інститутів і в їх структурі спеціальних підрозділів для запобігання насильству в країні, в тому числі стосовно жінок;
- уточнення функцій реально існуючих державних структур, розширення їх компетенції з питань запобігання насильству щодо жінки.

Інституціональний вимір:

- суспільні, громадські та державні можливості творення реальних взаємопов'язаних інституційних механізмів запобігання насильству щодо жінки та забезпечення ненасильницьких форм розв'язання гендерних та інших проблем;
- діяльність громадських організацій по захисту жінки від насильства, творенню антинасильницьких механізмів, ствердженню ненасильницьких підходів;
- вироблення відповідно до сучасних потреб компетенції державних організацій та органів з правового захисту жінки від усіх форм насильства, відвернення та запобігання йому, забезпечення правового способу життя;

- інформаційно-правове забезпечення жінки щодо її прав, свобод, обов'язків та відповідальності.

Нормотворчий вимір:

- чітке окреслення сучасного змісту запобігання та викорінення насильства щодо жінок у системі соціальних норм, а саме:

- правові норми;
- моральні норми;
- політичні норми;
- корпоративні норми;
- традиції;
- звичаї.

Просвітницький вимір:

- гендерна освіта;
- правова антинасильницька освіта;
- пропаганда ненасильства;
- освіта з питань кризових життєвих ситуацій, в які потрапляє сучасник чи сучасниця;
 - долання традиційних насильницьких стереотипів та зразків щодо особистості жінки, стихійно сформованих протягом століть;
 - піднесення рівня загальної соціальної культури;
 - підвищення рівня гендерної культури.

Багатовимірність у підході до запобігання насильству щодо жінки показує складність проблеми. Творення правових норм щодо запобігання та відвернення насильства щодо жінок, залучення до цього широкої громадськості, жінок і чоловіків потребує чіткого розуміння сутності самого явища, структури основних форм прояву насильства.

На Четвертій Всесвітній конференції зі становища жінок (Пекін, 1995 рік) було дано таке визначення насильства щодо жінок:

“Насильство щодо жінок означає будь-який здійснений на основі статевої ознаки акт насильства, який завдає або може завдати шкоди фізичному, статевому чи психологічному здоров'ю жінки або страждання, а також загрозу здійснення таких актів, примус або свавільне позбавлення свободи у суспільному та особистому житті” (Програма дій, пункт 113).

Відповідно до визначення насильства щодо жінок виділяють такі основні його прояви:

- 1) фізичне, статеве та психологічне насильство, що має місце **в сім'ї**:
 - побиття;
 - статевий примус дівчаток;
 - насильство, пов'язане з приданим;
 - гвалтування дружини чоловіком;
 - операції на статевих органах, наслідком яких є каліцтво;
 - позашлюбне насильство;
 - насильство, пов'язане з експлуатацією тощо.
- 2) фізичне, статеве та психологічне насильство, що має місце **у суспільстві**:
 - згвалтування;
 - статевий примус;
 - статеве домагання й залякування на роботі, в навчальних закладах та інших місцях;
 - торгівля жінками;
 - примушування до повійства тощо.
- 3) фізичне, статеве та психологічне насильство **з боку або при потуранні держави**, де б воно не відбувалося.
- 4) насильство щодо жінок, пов'язане з порушенням їх прав **у зонах збройних конфліктів**:
 - вбивство;
 - систематичне гвалтування;
 - сексуальне підкорення;
 - примусова вагітність.
- 5) загроза насильства **у різних формах окремих груп** з-поміж яких:
 - жінки, які належать до національних меншин;
 - жінки-біженці;
 - жінки-мігранти;
 - жінки, які живуть в умовах злиденності у сільських або віддалених районах;
 - дівчатка, жінки-інваліди;
 - жінки похилого віку;
 - жінки з числа переміщених осіб;
 - жінки-репатріанти;
 - жінки, які перебувають у зонах збройних конфліктів;
 - жінки, які опинилися в умовах іноземної окупації, агресивних війн, громадянських війн, тероризму, включаючи захоплення заручників.

Структуризація чинників здійснення та відвернення насильства щодо жінок дає можливість поступово сформувати чітку правову систему норм з цих питань і виправдовує їхню необхідність.

Усі акти насильства або їх загроза привносять у життя жінки почуття страху та небезпеки. Вони є перешкодою у досягненні рівноправності, утвердженні гендерної рівності, обмежують доступ жінок до ресурсів та основних видів діяльності, пов'язані з високими витратами у соціально-економічній сфері, у галузі охорони здоров'я. Насильство щодо жінки несе руйнацію у нормальні соціальні відносини. Тому потрібні правові норми, що стверджують правовий порядок у різних сферах життєдіяльності суспільства, яке стоїть на позиціях захисту жінки від насильства, його відвернення, забезпечення механізмів правовідносин, що спираються на закон.

Відвернення насильства щодо жінок з правової точки зору передбачає правову освіченість жінок і чоловіків, їх правослухняність, правосвідомість та правову культуру. Саме це є основою оволодіння конституційними правами та обов'язками, які є засадничими у розумінні усіх проблем запобігання насильства щодо жінки. В наведених нижче статтях Конституції України, в яких закріплені основні права, свободи й обов'язки людини і громадянина, розкривається юридичне закріплення гендерної рівності у суспільстві. В Конституції України міститься окрема стаття 24, в якій йдеться про рівність жінки і чоловіка у суспільстві. Вперше у конституційному законодавстві України говориться про забезпечення можливостей для втілення в життя такої рівності. Ця стаття є принциповим гарантом особистісної самореалізації представників обох статей, неприпустимості пригноблення, експлуатації та статевого підкорення.

У статті 27 говориться про невід'ємне право кожної людини на життя і про обов'язок держави захищати життя людини незалежно від статі, захищати життя усіх людей - і жінок, і чоловіків - від протиправних посягань. Статтю 27 уточнює і підсилює стаття 28, де говориться що "кожен має право на повагу до його гідності. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню". Принциповим є право на свободу та особисту недоторканність (стаття 29). Названі та інші статті гарантують статеву рівність, чим забезпечують правові підстави гендерної демократії.

На основі конституційних норм формуються правові норми Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кодексу законів про працю України та інших правових актів. У даний час у стані розроблення та прийняття у Верховній Раді перебуває Сімейний кодекс України та інші закони.

Широкий аспект правового відвернення насильства щодо жінки свідчить, що тема насильства, особливо насильства в сім'ї, яка донедавна була "закритим" питанням, все більш обговорюється на державному рівні, відкидаючи накладене на неї в минулому своєрідне табу. Адже ні в Радянському Союзі, ні раніше не було офіційної статистики з насильства в сім'ї. Долання цього відбувається нелегко. Та проте про нього пишуть, говорять, вимагають статистичного аналізу, створюються гендерні центри, які безпосередньо займаються різними проблемами, у тому числі правовим доланням насильства щодо жінок. Така ситуація характерна не лише для України. На міжнародному рівні тільки в грудні 1993 року вдалося досягти визнання наявності насильства щодо жінки, коли Генеральна Асамблея ООН прийняла Декларацію про ліквідацію насильства щодо жінки. Ця проблема стала широко обговорюватися на інших міжнародних форумах.

Зі зміною уявлень про перспективи розвитку суспільства, подолання комуністичних поглядів, правового нігілізму та утвердження демократичної, правової держави, орієнтованої на ненасильство, на ціннісне ставлення до людини, до її життя, на становлення гендерної демократії у контексті світової історії, знання законодавства про відвернення насильства щодо жінки є невід'ємною умовою ліквідації усіх форм дискримінації щодо жінки, встановлення паритетних відносин.

Т.М. Мельник, кандидат юридичних наук

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України
28 червня 1996 року

(Витяг)

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ

Стаття 3. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод є головним обов'язком держави.

Стаття 9. Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

Укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України.

Стаття 15. Суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності.

Жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов'язкова.

Цензура заборонена.

Держава гарантує свободу політичної діяльності, не забороненої Конституцією і законами України.

Стаття 19. Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Розділ II

ПРАВА, СВОБОДИ ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Стаття 21. Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах.

Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними.

Стаття 22. Права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними.

Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані.

При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

Стаття 23. Кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості.

Стаття 24. Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом.

Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям.

Стаття 25. Громадянин України не може бути позбавлений громадянства і права змінити громадянство.

Громадянин України не може бути вигнаний за межі України або виданий іншій державі.

Україна гарантує піклування та захист своїм громадянам, які перебувають за її межами.

Стаття 26. Іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, - за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України.

Іноземцям та особам без громадянства може бути надано притулок у порядку, встановленому законом.

Стаття 27. Кожна людина має невід'ємне право на життя.

Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави - захищати життя людини.

Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань.

Стаття 28. Кожен має право на повагу до його гідності.

Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.

Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідям.

Стаття 29. Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність.

Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом.

У разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою.

Кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника.

Кожний затриманий має право у будь-який час оскаржити в суді своє затримання.

Про арешт або затримання людини має бути негайно повідомлено родичів заарештованого чи затриманого.

Стаття 30. Кожному гарантується недоторканність житла.

Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду.

У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливий інший, встановлений законом, порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду і обшуку.

Стаття 31. Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочині чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо.

Стаття 32. Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України.

Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Кожний громадянин має право знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею.

Кожному гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації.

Стаття 33. Кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом.

Громадянин України не може бути позбавлений права в будь-який час повернутися в Україну.

Стаття 34. Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір.

Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

Стаття 35. Кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культури і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність.

Здійснення цього права може бути обмежене законом лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод інших людей.

Церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа від церкви. Жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова.

Ніхто не може бути увільнений від своїх обов'язків перед державою або відмовитися від виконання законів за мотивами релігійних переконань. У разі якщо виконання військового обов'язку суперечить релігійним переконанням громадянина, виконання цього обов'язку має бути замінене альтернативною (невійськовою) службою.

Стаття 36. Громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Політичні партії в Україні сприяють формуванню і вираженню політичної волі громадян, беруть участь у виборах. Членами політичних партій можуть бути лише громадяни України. Обмеження щодо членства у політичних партіях встановлюються виключно цією Конституцією і законами України.

Громадяни мають право на участь у професійних спілках з метою захисту своїх трудових і соціально-економічних прав та інтересів. Професійні спілки є громадськими організаціями, що об'єднують громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їх професійної діяльності. Професійні спілки

утворюються без попереднього дозволу на основі вільного вибору їх членів. Усі професійні спілки мають рівні права. Обмеження щодо членства у професійних спілках встановлюються виключно цією Конституцією і законами України.

Ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яке об'єднання громадян чи обмежений у правах за належність чи неналежність до політичних партій або громадських організацій.

Усі об'єднання громадян рівні перед законом.

Стаття 37. Утворення і діяльність політичних партій та громадських організацій, програмні цілі або дії яких спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, забороняються.

Політичні партії та громадські організації не можуть мати воєнізованих формувань.

Не допускається створення і діяльність організаційних структур політичних партій в органах виконавчої та судової влади і виконавчих органах місцевого самоврядування, військових формуваннях, а також на державних підприємствах, у навчальних закладах та інших державних установах і організаціях.

Заборона діяльності об'єднань громадян здійснюється лише в судовому порядку.

Стаття 38. Громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Громадяни користуються рівним правом доступу до державної служби, а також до служби в органах місцевого самоврядування.

Стаття 39. Громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування.

Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони

здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Стаття 40. Усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк.

Стаття 41. Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом.

Громадяни для задоволення своїх потреб можуть користуватися об'єктами права державної та комунальної власності відповідно до закону.

Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним.

Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом.

Використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі.

Стаття 42. Кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом.

Підприємницька діяльність депутатів, посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування обмежується законом.

Держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Види і межі монополії визначаються законом.

Держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпекою продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів.

Стаття 43. Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується.

Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб.

Використання примусової праці забороняється. Не вважається примусовою працею військова або альтернативна (невійськова) служба, а також робота чи служба, яка виконується особою за вироком чи іншим рішенням суду або відповідно до законів про воєнний і про надзвичайний стан.

Кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом.

Використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах забороняється.

Громадянам гарантується захист від незаконного звільнення.

Право на своєчасне одержання винагороди за працю захищається законом.

Стаття 44. Ті, хто працює, мають право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів.

Порядок здійснення права на страйк встановлюється законом з урахуванням необхідності забезпечення національної безпеки, охорони здоров'я, прав і свобод інших людей.

Ніхто не може бути примушений до участі або до неучасті у страйку.

Заборона страйку можлива лише на підставі закону.

Стаття 45. Кожен, хто працює, має право на відпочинок.

Це право забезпечується наданням днів щотижневого відпочинку, а також оплачуваної щорічної відпустки, встановленням скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи у нічний час.

Максимальна тривалість робочого часу, мінімальна тривалість відпочинку та оплачуваної щорічної відпустки, вихідні та святкові дні, а також інші умови здійснення цього права визначаються законом.

Стаття 46. Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати

працевдатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацевдатними.

Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Стаття 47. Кожен має право на житло. Держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду.

Громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону.

Ніхто не може бути примусово позбавлений житла інакше як на підставі закону за рішенням суду.

Стаття 48. Кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло.

Стаття 49. Кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування.

Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм.

Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно; існуюча мережа таких закладів не може бути скорочена. Держава сприяє розвитку лікувальних закладів усіх форм власності.

Держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечує санітарно-епідеміологічне благополуччя.

Стаття 50. Кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди.

Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена.

Стаття 51. Шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка. Кожен із подружжя має рівні права і обов'язки у шлюбі та сім'ї.

Батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття. Повнолітні діти зобов'язані піклуватися про своїх непрацездатних батьків.

Сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою.

Стаття 52. Діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним.

Будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом.

Утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу. Держава заохочує і підтримує благодійницьку діяльність щодо дітей.

Стаття 53. Кожен має право на освіту.

Повна загальна середня освіта є обов'язковою.

Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам.

Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі.

Громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства.

Стаття 54. Громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності.

Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної,

творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом.

Держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством.

Культурна спадщина охороняється законом.

Держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вживає заходів для повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами.

Стаття 55. Права і свободи людини і громадянина захищаються судом.

Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Кожен має право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна.

Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань.

Стаття 56. Кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень.

Стаття 57. Кожному гарантується право знати свої права і обов'язки.

Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, мають бути доведені до відома населення у порядку, встановленому законом.

Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, не доведені до відома населення у порядку, встановленому законом, є нечинними.

Стаття 58. Закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність

особи.

Ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення.

Стаття 59. Кожен має право на правову допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.

Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура.

Стаття 60. Ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази. За віддання і виконання явно злочинного розпорядження чи наказу настає юридична відповідальність.

Стаття 61. Ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення.

Юридична відповідальність особи має індивідуальний характер.

Стаття 62. Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вина не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину.

Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь.

У разі скасування вироку суду як неправосудного держава відшкодовує матеріальну і моральну шкоду, завдану безпідставним засудженням.

Стаття 63. Особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом.

Підозрюваний, обвинувачений чи підсудний має право на захист.

Засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду.

Стаття 64. Конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України.

В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції.

Стаття 68. Кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. Незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності.

КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ ОСОБЛИВА ЧАСТИНА (Витяг)

Глава III.

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖИТТЯ, ЗДОРОВ'Я, ВОЛІ І ГІДНОСТІ ОСОБИ

Стаття 93. Умисне вбивство при обтяжуючих обставинах

Умисне вбивство: а) з корисливих мотивів; б) з хуліганських мотивів; в) вчинене у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку; г) двох або більше осіб; д) жінки, яка завідомо для винного була в стані вагітності; е) вчинене з особливою жорстокістю або способом, небезпечним для життя багатьох осіб; ж) вчинене з метою приховати інший злочин або полегшити його вчинення, а так само поєднане з звалтуванням; з) вчинене особливо небезпечним рецидивістом або особою, яка раніше вчинила умисне вбивство, за винятком вбивства, передбаченого статтями 95-97 цього Кодексу; и) вчинене на замовлення; і) вчинене за попереднім зговором групою осіб або організованою групою, -

карається позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років або смертною карою, з конфіскацією, крім того, майна у випадках, передбачених пунктом «а» цієї статті.

Стаття 96. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини

Умисне вбивство матір'ю своєї дитини під час пологів або zaraz же після пологів, -

карається позбавленням волі на строк до трьох років.

Стаття 99. Доведення до самогубства

Доведення до самогубства або до спроби вчинити самогубство особи, що перебуває в матеріальній або іншій залежності від іншої особи, шляхом жорстокого з нею поводження або систематичного приниження її людської гідності, -

карається позбавленням волі на строк до п'яти років.

Доведення до самогубства або до спроби вчинити самогубство внаслідок систематичного цькування чи наклепу з боку особи, від якої потерпілий не був у матеріальній або іншій залежності, -

карається позбавленням волі на строк до трьох років.

Стаття 100. Погроза вчинити вбивство

Погроза вчинити вбивство, при наявності реальних підстав побоюватися виконання цієї погрози, -

карається позбавленням волі на строк до одного року.

Стаття 101. Умисне тяжке тілесне ушкодження

Умисне тяжке тілесне ушкодження, тобто умисне тілесне ушкодження, небезпечне для життя в момент заподіяння, або таке, що спричинило втрату будь-якого органу або втрату його функцій, душевну хворобу або інший розлад здоров'я, поєднаний з стійкою втратою працездатності не менше ніж на одну третину, або переривання вагітності чи непоправне знівечення обличчя, -

карається позбавленням волі на строк від двох до восьми років.

Умисне тяжке тілесне ушкодження, вчинене способом, що має характер мучення або мордування, або коли воно сталося внаслідок систематичних, хоч би й не тяжких тілесних ушкоджень, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до десяти років.

Умисне тяжке тілесне ушкодження, внаслідок якого сталася смерть потерпілого, а так само вчинене особливо небезпечним рецидивістом, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

Стаття 107. Побої і мордування

Умисне нанесення удару, побоїв або вчинення інших насильницьких дій, які завдали фізичного болю, -

карається виправними роботами на строк до шести місяців, або штрафом до сорока мінімальних розмірів заробітної плати, або громадською доганою.

Ті самі діяння, що носять характер мордування, -

караються позбавленням волі на строк до трьох років.

Стаття 108. Зараження венеричною хворобою

Завідоме поставлення іншої особи через статеві зносини або іншими діями в небезпеку зараження венеричною хворобою, -

карається позбавленням волі на строк до двох років, або виправними роботами на той же строк, або штрафом від тридцяти до вісімдесяти мінімальних розмірів заробітної плати.

Зараження іншої особи венеричною хворобою особою, яка знала про наявність у неї цієї хвороби, -

карається позбавленням волі на строк до трьох років або виправними роботами на строк від одного року до двох років.

Дії, передбачені частиною 2 цієї статті, вчинені особою, яка раніше судилася за зараження іншої особи венеричною хворобою, а так само зараження двох або більше осіб, або неповнолітнього, -

караються позбавленням волі на строк до п'яти років.

Стаття 108-2. Зараження вірусом імунодефіциту людини

Завідоме поставлення іншої особи в небезпеку зараження вірусом імунодефіциту людини, -

карається позбавленням волі на строк до п'яти років.

Зараження іншої особи вірусом імунодефіциту людини особою, яка знала про наявність у неї інфекції, зумовленої цим вірусом, -

карається позбавленням волі на строк до восьми років.

Стаття 108-3. Зараження вірусом імунодефіциту людини медичними, фармацевтичними працівниками та працівниками інших сфер.

Неналежне виконання медичними, фармацевтичними працівниками або працівниками інших сфер своїх професійних обов'язків через недбале або несумлінне до них ставлення, що призвело до зараження особи вірусом імунодефіциту людини, -

карається позбавленням волі на строк до п'яти років або виправними роботами на строк до двох років з позбавленням права займати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Те саме діяння, якщо воно спричинило зараження вірусом імунодефіциту людини двох або більше осіб, -

карається позбавленням волі на строк до восьми років з позбавленням

права займати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до п'яти років.

Стаття 109. Незаконне проведення аборту

Незаконне проведення лікарем аборту, -
карається виправними роботами на строк до двох років, або штрафом від п'ятдесяти до ста двадцяти мінімальних розмірів заробітної плати, або громадською доганою.

Проведення аборту особою, що не має спеціальної медичної освіти, -
карається позбавленням волі на строк до двох років або виправними роботами на строк від одного року до двох років.

Незаконне проведення аборту, що спричинило тривалий розлад здоров'я або смерть, -
карається позбавленням волі на строк до шести років.

Стаття 110. Примушування жінки до вчинення аборту

Примушування жінки до вчинення аборту, якщо внаслідок цього аборт був проведений, -

карається виправними роботами на строк до одного року або громадською доганою.

Стаття 111. Залишення в небезпеці

Звідоме залишення без допомоги особи, що перебуває в небезпечному для життя становищі і позбавлена можливості вжити заходів до самозбереження через малолітство, старість, хворобу або внаслідок іншого безпорадного стану, якщо той, хто залишив без допомоги, зобов'язаний був піклуватися про цю особу і мав можливість подати їй допомогу, а так само, якщо він сам поставив потерпілого в небезпечне для життя становище, -

карається виправними роботами на строк до двох років.

Те саме діяння, якщо воно спричинило смерть особи, залишеної без допомоги, або інші тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк до двох років або виправними роботами на той же строк.

Стаття 112. Неподання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя становищі

Неподання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя становищі, при можливості подати таку допомогу, або незаявлення про таке

становище особи належним установам чи особам, якщо внаслідок цього сталася смерть або тяжкі тілесні ушкодження, -

карається виправними роботами на строк до одного року або громадською доганою.

Стаття 114. Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей

Злісне ухилення від сплати встановлених рішенням суду або постановою народного судді коштів на утримання дітей (аліментів), а так само злісне ухилення батьків від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей, що перебувають на їх утриманні, -

карається позбавленням волі на строк до одного року або виправними роботами на той же строк.

Стаття 117. Згвалтування

Згвалтування, тобто статеві зносини з застосуванням фізичного насильства, погрози або з використанням безпорадного стану потерпілої, - карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

Згвалтування, вчинене особою, яка раніше вчинила такий злочин, - карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

Згвалтування, вчинене групою осіб, або згвалтування неповнолітньої, - карається позбавленням волі на строк від п'яти до п'ятнадцяти років.

Згвалтування, вчинене особливо небезпечним рецидивістом, або таке, що спричинило особливо тяжкі наслідки, а так само згвалтування малолітньої, - карається позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років.

Стаття 118. Задоволення статевої пристрасті неприродним способом

Задоволення статевої пристрасті неприродним способом із застосуванням фізичного насильства, погрози або з використанням безпорадного стану потерпілої, -

карається позбавленням волі на строк до шести років.

Те саме діяння, вчинене повторно або групою осіб або особливо небезпечним рецидивістом, чи особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених статтею 117 або частиною 2 статті 122 цього Кодексу, або таке, що спричинило особливо тяжкі наслідки, а так само вчинене щодо неповнолітньої, -

карається позбавленням волі на строк від двох до десяти років.

Стаття 119. Примушування жінки до статевого зв'язку

Примушування жінки до статевого зв'язку особою, щодо якої жінка є матеріально або по службі залежною, -

карається позбавленням волі на строк до одного року або виправними роботами на той же строк.

Стаття 120. Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості

Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості, -

караються позбавленням волі на строк до восьми років.

Стаття 121. Розбещення неповнолітніх

Вчинення розпутних дій щодо особи, яка не досягла шістнадцятирічного віку, -

карається позбавленням волі на строк до двох років.

Стаття 123. Незаконне позбавлення волі

Незаконне позбавлення волі, -

карається виправними роботами на строк до двох років.

Те саме діяння, вчинене способом, небезпечним для життя або здоров'я потерпілого, або таке, що супроводжувалося заподіянням йому фізичних страждань, -

карається позбавленням волі на строк до трьох років.

Стаття 123-1. Захоплення заложників

Захоплення або тримання особи як заложника, поєднані з погрозою вбивством, заподіянням тілесних ушкоджень або дальшим триманням цієї особи, з метою спонукання держави, міжнародної організації, фізичної або юридичної особи чи групи осіб вчинити або утриматися від вчинення якої-небудь дії як умови звільнення заложника, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до десяти років.

Ті самі дії, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від семи до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

Чинність частин 1 і 2 цієї статті не поширюється на випадки вчинення такого злочину на території України, коли особа, яка захопила або тримає заложника, перебуває на території України, і ця особа, а також заложник є громадянами України.

Захоплення чи утримання особи як заложника з метою спонукання державної, громадської установи або органу чи посадової особи вчинити або утриматися від вчинення будь-якої дії як умови звільнення заложника, - карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

Дії, передбачені частиною 4 цієї статті, вчинені щодо працівника правоохоронного органу чи представника влади, а так само щодо його близьких родичів, або за попереднім зговором групою осіб, або особливо небезпечним рецидивістом чи поєднані із заподіянням потерпілому середньої тяжкості чи тяжкого тілесного ушкодження, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до п'ятнадцяти років.

Стаття 123-2. Незаконне поміщення в психіатричну лікарню

Поміщення в психіатричну лікарню за відомо психічно здорової особи, - карається позбавленням волі на строк до двох років або виправними роботами на той же строк з позбавленням права займати певні посади або займатись певною діяльністю на строк від одного року до трьох років чи без такого.

Стаття 124. Викрадення чужої дитини

Викрадення або підміна чужої дитини з корисливою метою, з помсти або з інших особистих мотивів, -

карається позбавленням волі на строк до п'яти років.

Стаття 124-1. Торгівля людьми

Відкрите чи таємне заволодіння людиною, пов'язане з законним чи незаконним переміщенням за згодою чи без згоди особи через державний кордон України або без такого для подальшого продажу або іншої платної передачі з метою сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, втягнення у злочинну діяльність, залучення в боргову кабалу, усиновлення в комерційних цілях, використання в збройних конфліктах, експлуатації її праці, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з конфіскацією майна або без такої.

Ті самі дії, вчинені щодо неповнолітнього, кількох осіб, повторно, за попереднім зговором групою осіб, з використанням посадового становища або особою, від якої потерпілий був у матеріальній або іншій залежності, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією майна або без такої.

Дії, передбачені частинами 1 або 2 цієї статті, вчинені організованою групою, або пов'язані з незаконним вивезенням дітей за кордон чи неповерненням їх в Україну, або з метою вилучення у потерпілого органів чи тканин для трансплантації чи насильницького донорства, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна.

Стаття 125. Наклеп

Наклеп, тобто поширення завідомо неправдивих вигадок, що ганьблять іншу особу, -

карається позбавленням волі на строк до одного року, або виправними роботами на той же строк, або штрафом від тридцяти до вісімдесяти мінімальних розмірів заробітної плати, або громадською доганою.

Наклеп у друкованому або іншим способом розмноженому творі, в анонімному листі, а так само вчинений особою, раніше судимою за наклеп, -

карається позбавленням волі на строк до трьох років, або виправними роботами на строк до двох років, або штрафом від п'ятдесяти до ста двадцяти мінімальних розмірів заробітної плати.

Наклеп, поєднаний з обвинуваченням у вчиненні державного або іншого тяжкого злочину, -

карається позбавленням волі на строк до п'яти років.

Стаття 126. Образа

Образа, тобто умисне приниження честі і гідності особи, виражене в непристойній формі, -

карається виправними роботами на строк до одного року або штрафом від тридцяти до вісімдесяти мінімальних розмірів заробітної плати, або громадською доганою.

Глава X.

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ, ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА НАРОДНОГО ЗДОРОВ'Я

Стаття 206. Хуліганство

Хуліганство, тобто умисні дії, що грубо порушують громадський порядок і виражають явну неповагу до суспільства, -

карається позбавленням волі на строк до одного року, або виправними

роботами на той же строк, або штрафом від тридцяти до вісімдесяти мінімальних розмірів заробітної плати.

Злісне хуліганство, тобто ті ж дії, що відзначаються за своїм змістом винятковим цинізмом чи особливою зухвалістю, або зв'язані з опором представнику влади чи представнику громадськості, який виконує обов'язки по охороні громадського порядку, чи іншим громадянам, які присікають хуліганські дії, а так само вчинені особою, раніше судимою за хуліганство, -

карається позбавленням волі на строк від одного року до п'яти років.

Особливо злісне хуліганство, тобто дії, передбачені частинами 1 або 2 цієї статті, якщо вони вчинені з застосуванням чи спробою застосування вогнепальної зброї або ножів, кастетів чи іншої холодної зброї, а так само інших предметів, спеціально пристосованих для нанесення тілесних ушкоджень, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

Стаття 210. Держання домів розпусти і звідництво

Держання домів розпусти або звідництво для розпусти, -

карається позбавленням волі на строк до п'яти років.

Стаття 211. Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів

Ввезення в Україну з метою збуту або розповсюдження, виготовлення, збут чи розповсюдження творів, зображень або інших предметів порнографічного характеру, -

карається позбавленням волі на строк до двох років або штрафом до дев'яноста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією порнографічних предметів, засобів їх виготовлення і розповсюдження.

Ті ж дії щодо кіно- і відеопродукції порнографічного характеру, -

караються позбавленням волі на строк до п'яти років або штрафом, від дев'яноста до двохсот двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією порнографічної кіно- і відеопродукції, засобів її виготовлення і демонстрування.

Дії, передбачені частинами 1 і 2 цієї статті, якщо вони вчинені повторно або за попереднім зговором групою осіб, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією порнографічних предметів, кіно- і відеопродукції, засобів їх виготовлення, розповсюдження і демонстрування, з позбавленням права займати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до п'яти

років.

Стаття 211-1. Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості

Ввезення в Україну з метою збуту чи розповсюдження, виготовлення, збут, розповсюдження або зберігання з метою збуту чи розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, -

карається позбавленням волі на строк до трьох років або штрафом до ста тридцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, засобів їх виготовлення та розповсюдження.

Ті ж дії щодо кіно і відеопродукції, що пропагують культ насильства і жорстокості, -

караються позбавленням волі на строк до п'яти років або штрафом від ста тридцяти п'яти до двохсот двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією кіно- і відеопродукції, що пропагує культ насильства і жорстокості, засобів її виготовлення і демонстрування.

Дії, передбачені частинами 1 і 2 цієї статті, якщо вони вчинені повторно чи за попереднім зговором групою осіб, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією творів та кіно- і відеопродукції, що пропагують культ насильства і жорстокості, засобів їх виготовлення і демонстрування, з позбавленням права займати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до п'яти років.

ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ (Витяг)

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава I ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 7. **Захист честі і гідності та ділової репутації**

Громадянин або організація вправі вимагати по суду спростування відомостей, що не відповідають дійсності або викладені неправдиво, які порочать їх честь і гідність чи ділову репутацію або завдають шкоди їх інтересам, якщо той, хто поширив такі відомості, не доведе, що вони відповідають дійсності.

Якщо відомості, зазначені в частині першій цієї статті, були поширені через засоби масової інформації (друкованої або аудіовізуальної), вони повинні бути спростовані, у тому ж друкованому виданні, аналогічній радіо-чи телепередачі або іншим адекватним способом. Якщо відомості, які не відповідають дійсності і завдають шкоди інтересам, честі, гідності або діловій репутації громадянина чи організації, містить документ, що виходить від організації, такий документ підлягає заміні або відкликається. Порядок спростування в інших випадках встановлюється судом.

Громадянин або організація, відносно яких поширені відомості, що не відповідають дійсності і завдають шкоди їх інтересам, честі, гідності або діловій репутації, вправі поряд із спростуванням таких відомостей вимагати відшкодування майнової і моральної (немайнової) шкоди, завданої їх поширенням. Щодо вимог про спростування цих відомостей та компенсацію моральної шкоди встановлюється строк позовної давності в один рік.

**КОДЕКС УКРАЇНИ
ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
(Витяг)**

I. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Розділ II

**АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ
І АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ**

Глава 14

**АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ
НА ГРОМАДСЬКИЙ ПОРЯДОК І ГРОМАДСЬКУ БЕЗПЕКУ**

Стаття 173. Дрібне хуліганство

Дрібне хуліганство, тобто нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян, -

тягне за собою накладання штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, а в разі, якщо за обставинами справи, з урахуванням особи порушника, застосування цих заходів буде визнано недостатнім, - адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Стаття 178. Розпивання спиртних напоїв у громадських місцях і поява в громадських місцях у п'яному вигляді

Розпивання спиртних напоїв на вулицях, на стадіонах, у скверах, парках, у всіх видах громадського транспорту та в інших громадських місцях, крім підприємств торгівлі і громадського харчування, в яких продаж спиртних напоїв на розлив дозволений виконавчим комітетом місцевої Ради народних депутатів, або поява в громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль, -

тягне за собою попередження або накладання штрафу від одного до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після застосування заходів

адміністративного стягнення, -

тягнуть за собою накладання штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яка двічі протягом року піддівалась адміністративному стягненню за розпивання спиртних напоїв у громадських місцях або появу в громадських місцях у п'яному вигляді, -

тягнуть за собою накладання штрафу в розмірі від шести до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, а у виняткових випадках, якщо за обставинами справи і з урахуванням особи порушника застосування цих заходів буде визнано недостатнім, - адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Стаття 180. Доведення неповнолітнього до стану сп'яніння

Доведення неповнолітнього до стану сп'яніння батьками неповнолітнього, особами, які їх замінують, або іншими особами, -

тягне за собою накладення штрафу від шести до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 181-1. Заняття проституцією

Заняття проституцією -

тягне за собою попередження або накладання штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

ЗЛОЧИННІ ПРОЯВИ СТОСОВНО ЖІНОК

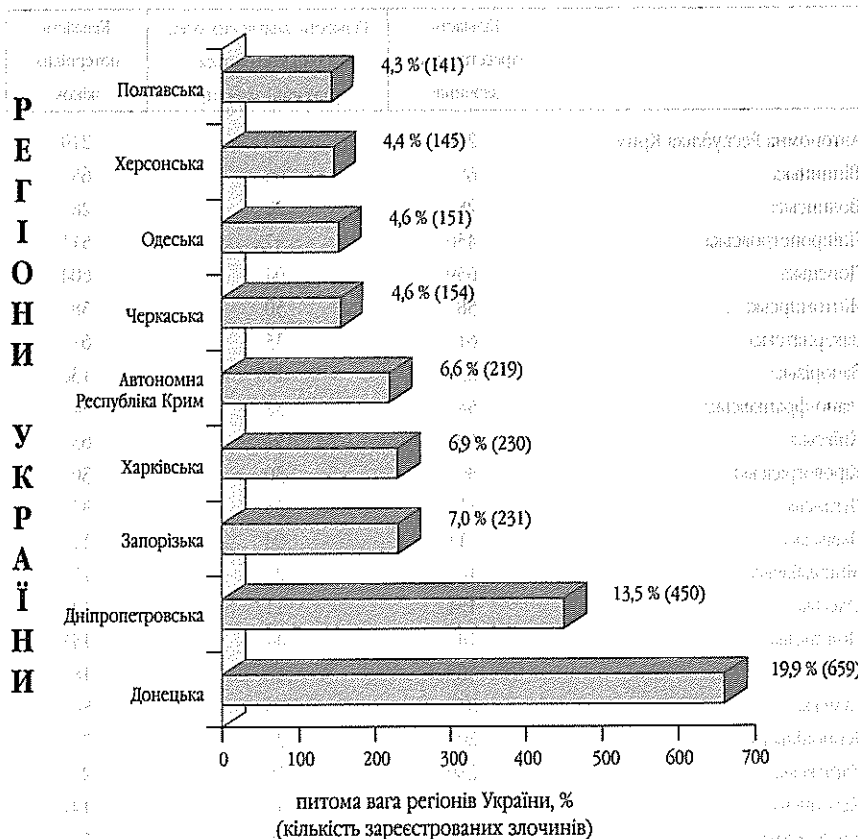
За матеріалами Державного комітету статистики України

Все частіше жертвами злочинних дій стають найбільш незахищені категорії населення України. Так, за даними Міністерства внутрішніх справ України лише протягом трьох місяців 1999 року зареєстровано 3315 злочинів, скоєних проти життя, здоров'я, волі і гідності осіб жіночої статі, в результаті яких потерпілими стали 3,2 тис. жінок.

Кількість зареєстрованих злочинів,
скоєних проти життя, здоров'я, волі і гідності осіб жіночої статі;
виявлених осіб, що підозрюються у скоєнні злочину; потерпілих жінок
за 1 квартал 1999 року

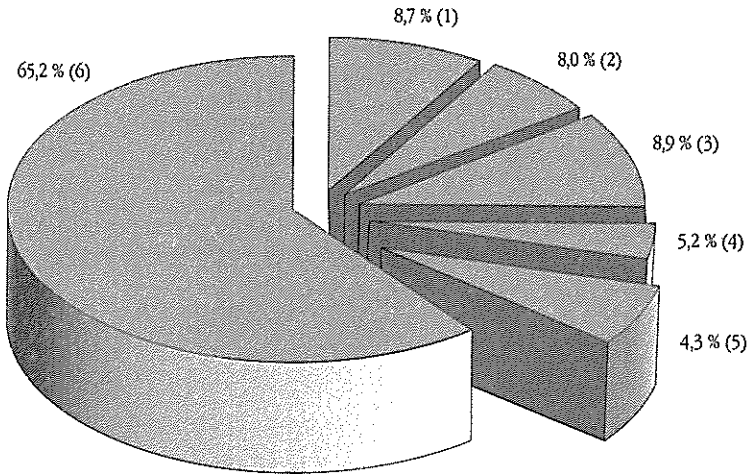
	Кількість зареєстрованих злочинів	Кількість виявлених осіб, що підозрюються у скоєнні злочину	Кількість потерпілих жінок
Автономна Республіка Крим	219	70	219
Вінницька	65	66	65
Волинська	28	20	28
Дніпропетровська	450	372	511
Донецька	659	94	604
Житомирська	58	50	58
Закарпатська	61	35	61
Запорізька	231	117	136
Івано-франківська	54	58	54
Київська	60	52	63
Кіровоградська	30	30	30
Луганська	35	35	35
Львівська	111	94	111
Миколаївська	14	22	15
Одеська	151	117	149
Полтавська	141	44	141
Рівненська	18	18	18
Сумська	85	96	86
Тернопільська	20	21	24
Харківська	230	104	225
Херсонська	145	49	141
Хмельницька	77	60	56
Черкаська	154	108	154
Чернівецька	48	50	49
Чернігівська	32	31	32
м. Київ	95	92	91
м. Севастополь	34	34	28
Органи внутрішніх справ на транспорті	9	9	9
Органи спецміліції	1	1	1
У к р а ї н а - всього	3315	1949	3194

Питома вага регіонів України, де найбільша кількість зареєстрованих злочинів, скоєних проти життя, здоров'я, волі і гідності осіб жіночої статі, жовтень-листопад 1999 року за 1 квартал 1999 року

Домінуючими видами насильства і протиправних дій стосовно жінок, що характеризуються найбільшою кількістю потерпілих, є: умисні вбивства та вбивства при обтяжуючих обставинах - 8,8 %, зґвалтування - 8,7 %, умисні тяжкі тілесні ушкодження - 8,0 %, задоволення статевої пристрасті неприродним способом - 5,2 %, зараження венеричною хворобою - 3,6 % від загальної кількості злочинів проти жінок.

Питома вага потерпілих від насильства жінок за видами злочинів,
кількість потерпілих по яких найбільша
за 1 квартал 1999 року (%)

Україна

	Кількість зареєстрованих злочинів	Кількість виявлених осіб, що підозрюються у скоєнні злочину	Кількість потерпілих жінок
1. Зґвалтування	289	210	278
2. Умисне тяжке тілесне ушкодження	264	147	252
3. Умисні вбивства та вбивства при обтяжуючих обставинах	292	162	284
4. Задоволення статевої пристрасті неприродним способом	174	95	160
5. Зараження венеричною хворобою	118	114	137
6. Інші	2178	1221	3194
Україна - всього	3315	1949	3194

Виконавець:
Карнаущенко О. В.
Чередничек С. К.
т. 220-84-14, 60-17

Ліга жінок – виборців «50/50»
Україна, 252025 Київ, вул.Десятинна, 14, к. 315
тел./факс (044) 462-0333, ел. пошта: gender&gender.freenet.kiev.ua

Макетування та друк:
ООО «Оріяна прес»
Київ - 135, вул. Андрущенко, 4
Тел. (044) 274-7575, 274-7675, 274-7533

Наклад 500 прим.